

ХУДОЖНЯ ТВОРЧИСТЬ ЯК ЧИННИК ДУХОВНО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

*Все прекрасне, що існує в навколишньому світі
й створене людиною для інших людей, повинно
доторкнутися до серця дитини і облагородити його*
В. Сухомлинський

Питання потенціалу творчості у духовно-естетичному розвитку особистості завжди залишається важливою і актуальною науково-педагогічною проблемою, адже прагнення до вершин досконалості, самореалізації й саморозвитку для цивілізованого суспільства є особливо значимими.

Високодуховна людина у будь-якій життєвій ситуації буде протистояти моральному зубожінню й деградації, примітивізму, жорстокості, байдужості й егоїзму – усім тим проявам глибокої духовної кризи, які раковою пухлиною поширюються в сучасному світі у зв'язку з втратою людством універсальної ціннісної системи.

Саме тому в державних документах (Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Концепція Нової української школи» та ін.) однією з основ її модернізації проголошено пріоритетність підвищення морально-соціального рівня підростаючого покоління, а провідним завданням виховання – розвиток духовних цінностей, духовного здоров'я як домінуючого начала у структурі особистості.

У «Концепції художньо-естетичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів» у загальних положеннях зазначено, що «художньо-естетичний розвиток – це становлення особистості, яке характеризується естетичним ставленням до мистецтва і дійсності, розвиненими спеціальними художніми здібностями та мисленням, що забезпечують готовність до художньо-творчої самореалізації і безперервного духовного самовдосконалення» [3].

Разом з тим, перед сучасною психолого-педагогічною наукою постали якісно нові проблеми духовно-естетичного виховання і розвитку підростаючого покоління, спричинені суцільною інформатизацією комунікативної сфери, комерціалізацією і деестетизацією мистецтва, переорієнтацією на масову так звану

культуру потужних носіїв естетичної інформації (електронні ЗМІ, Інтернет тощо). Усе це негативно впливає на формування естетичної культури суспільства загалом, а особливо вразливою є саме дитяча аудиторія.

Відтак одним із головних завдань сучасної системи освіти має стати пошук нових технологій і шляхів у духовно-естетичному розвитку особистості кожної дитини, що дасть можливість їй пізнавати навколишній світ у єдності раціонального і чуттєвого, щоб цінності класичної культури не поглинула комп'ютерна цивілізація.

Нині ж у школі раціональне пізнання домінує над чуттєвим, переважає орієнтація на розвиток ерудиції та інтелекту, логічного мислення. В епоху прогресу інформаційно-цифрових технологій дефіцит спілкування з «живим» мистецтвом суттєво обмежує емоційно-чуттєву сферу дитини, руйнує її внутрішній світ, що призводить інколи до серйозних проблем у формуванні позитивного «Я»-образу.

Проблему духовно-естетичного розвитку у взаємозв'язку з мистецтвом і художньою творчістю порушували у своїх працях відомі вчені – філософи, психологи та педагоги І. Бех, А. Бойко, Н. Ветлугіна, Л. Виготський, О. Дем'янчук, І. Зязюн, М. Євтух, С. Гончаренко, Л. Левчук, В. Мазепа, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Олексюк, О. Рудницька, О. Савченко, О. Сухомлинська, Б. Теплов, А. Запорожець, О. Леонтьєв, Є. Фльоріна, Н. Сакуліна та ін.

Саме художньо-творча діяльність, на думку Л. Виготського, має найбільш придатні умови для розвитку творчих здібностей особистості. Адже у процесі художньої творчості митець виражає свої найпотаємніші думки й почуття, прагнення до прекрасного, до ідеалу, своє ставлення до подій, що відбуваються в суспільстві.

Уміння бачити, розуміти, відчувати прекрасне, отримувати насолоду від спілкування з культурно-мистецькою світовою скарбницею, здатність до самостійної творчої діяльності не є природженими людськими якостями. Потенційні естетичні здібності, закладені природою, потребують розвитку, постійного цілеспрямованого вдосконалення, що базується на внутрішній потребі.

З огляду на те, що періодом інтенсивного креативного становлення є молодший шкільний вік (Л. Божович, Л. Виготський, О. Леонтьєв), який характеризується сенситивністю до творчої діяльності (Я. Коменський, В. Сухомлинський та ін.) та рефлексією,

слід приділяти особливу увагу заняттям з дітьми різними видами художньої творчості.

Відомий педагог-художник Б. Неменський наголошує на важливості й необхідності раннього прилучення дітей до світу мистецтва. Він справедливо вважає, що головним завданням має бути розвиток у дітей здатності повноцінно сприймати мистецтво, потреби у спілкуванні з ним як засобу саморозвитку і самовиховання; формування потреби і досвіду художньої творчості.

На наш погляд, важливою є думка Л. Єрмолаєвої-Томіної, яка переконана, що в основі творчості лежить потреба у переживанні позитивних емоцій [1, с. 106].

У свою чергу, Я. Пономарьов вважає, що емоційність лежить в основі творчої діяльності разом з такими психічними процесами, як пам'ять, фантазія, мислення [4].

Емоційну сферу особистості дитини у процесі формування духовних цінностей особливим предметом піклування вважав В. Сухомлинський. На перше місце відомий педагог ставив переживання радості: від сприйняття навколишнього світу, своєї праці, яка прикрашає землю. Звичайно, коли дитина бачить і розуміє, що щось у житті не так, як має бути, вона має відчувати і сум, і тривогу, і душевний біль. В. Сухомлинський також виокремлював емоційні переживання, спрямовані на інших, коли відчуваєш щастя творення радості для батьків, друзів, знайомих і зовсім не знайомих людей. Він закликав вихователів піклуватися про те, щоб у внутрішній світ кожної дитини увійшли почуття радості й печалі інших людей (виховання емпатії).

Дослідники проблем виховання дітей шкільного віку зазначають, що морально-етичний, духовний розвиток особистості буде ефективним за умови їхнього включення у спілкування з однолітками та дорослими (А. Богуш, Т. Павленчик, Т. Репіна та ін.); гру (Л. Артемова, Т. Поніманська, Є. Суботський та ін.); художньо-пізнавальну діяльність (Н. Бібік, Н. Вашуленко, О. Савченко та ін.).

Згідно наукових досліджень, *художня діяльність* об'єднує у собі всі основні види людської діяльності: *пізнавальну*, основою якої є абстрактне мислення, а допоміжними механізмами – увага, пам'ять, уява, емоції, інтуїція та ін.; *ціннісно-орієнтаційну*, основою якої є переживання, а додатковими – емоції; *перетворювальну*, яка базується на уяві, а додатковими компонентами вважають естетичні відчуття матеріалу; *комунікативну*, яка заснована на спілкуванні зі

світом й іншими людьми [2, с. 319].

З огляду на це, вчені різних країн визнають велике значення творчості не тільки у художньо-естетичному, але й у загальному розвитку особистості. Адже художня діяльність позитивно впливає на всебічний, гармонійний розвиток інтелектуальних та творчих здібностей. Тобто, діти, які займаються творчістю, мають кращі успіхи і в навчанні.

Отже, саме процес художньої творчості, у якій дитина відкриває для себе щось нове, і є основним шляхом її духовно-естетичного розвитку: формування смаків, цілей, уподобань, відчуття єднання зі Всесвітом, переживання радості від самотворення!

І дуже важливо, щоб цей процес відбувався у доброзичливій атмосфері, пронизаній щирістю, взаєморозумінням, бажанням допомогти, підтримати, порадіти, поділитись своїми думками, ні в жодному разі не критикувати, подавляючи ініціативу до самовираження! Тому діяльність сучасного педагога, високодуховного і гуманістично спрямованого, має бути скерована на розвиток емоційно-чуттєвої сфери особистості дитини, її умінь сприймати і оцінювати явища естетичної дійсності за законами краси, збагачувати при цьому свій внутрішній світ, оволодівати законами творчості і творити!

Список використаних джерел:

1. Ермолаева-Томина Л. Б. Психология художественного творчества : учебное пособие для вузов. – 2-е изд. / Л. Б. Ермолаева-Томина. – М. : Академический Проект, 2003. – 304 с.
2. Каган В. И. Человеческая деятельность, опыт системного анализа / В. И. Каган. – М. : Политиздат, 1977. – 328 с.
3. Масол Л. М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] / Л. М. Масол – Режим доступу до ресурсу: http://www.yur-info.org.ua/index.php?lang_id=1&menu_id=1182&article_id=165701#.
4. Пономарев Я. А. Психология творчества / Я. А. Пономарев. – М. : Наука, 1980. – 303 с.